

Vad krävs för att beakta barns behov av information, råd och stöd?

Utveckling av barn- och föräldrastöd vid Beroendecentrum
Stockholm (BCS)

Barn och unga i familjer med missbruk 2 december 2013

Christina Scheffel Birath Med. Dr., leg psykolog

Temat

- Varför behöver vi veta?
- Bakgrund
- Hur många barn rör det sig om?
- Vad vet personalen?
- Vad tycker patienterna?
- Implementering av föräldra- och barnperspektiv på Beroendecentrum Stockholm

Varför behöver vi veta?

- o Minska risker för ohälsa hos barn som anhöriga
- o Stärka faktorer som stödjer framgång i behandling av missbruk/beroende

Bakgrund

- o HSL 2g§, 2010
- o Överenskommelse mellan BCS och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
- o Utveckling av barn- och föräldraperspektivet inom missbruks- och beroendevården

Beroendecentrum Stockholm (BCS)

- Cirka 700 anställda
- Cirka 20 000 patienter/år
- Sex sektioner
  - Öppen- och slutenvård
  - Högspecialiserad
  - Maria Ungdom

Kartläggningen

Syfte

- Att få ökad kunskap om antal berörda barn och föräldrar
- Personalens kunskapsbehov för att kunna tillgodose lagens intentioner
- En bild av några patienters syn på stöd i föräldrarollen och insatser till deras barn

Kartläggning

o Kan laddas ned på Kunskap till praktik

http://kunskaptillpraktik.skl.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=b898a104-e6f6-40ac-9374-f12952e7640f&FileName=BCS-rapport_FINAL2.pdf

Christina Scheffel Birath 2013

Metod

- o **Datajournaler – senaste nybesök hos läkare eller motsvarande**
- o Enkät till samtlig personal
- o Semistrukturerade intervjuer med 15 frivilliga patienter

Resultat - patientjournaler

- 2851 patienter i åldern 18 – 65 år (989 ♀ / 1862 ♂)
- 765 patienter hade minderåriga barn (40 % ♀ / 60 % ♂)

Resultat - patientjournaler

- o 1507 journaler beskrev att patienten saknade minderåriga barn
- o 579 journaler saknade notering om minderåriga barn

Resultat – patientjournaler *(forts.)*

- 1 276 barn (medelålder ca 9 år)
- För 16 % av barnen saknades uppgift om ålder eller födelseår
- 30 patienter väntade barn vid tiden för nybesöket (varav 25 kvinnor; 5 män)

Var bor barnen?

	Totalt antal	(%)	Kvinnor	(%)	Män	(%)	p*
Hos båda föräldrarna **	285	37,3	126	41,2	159	34,6	0,067
Enbart hos patienten	86	11,2	62	20,3	24	5,2	<0,0001
Enbart andra föräldern	215	28,1	37	12,1	178	38,8	<0,0001
Släktingar	21	2,7	12	3,9	9	2,0	0,104
Placerade	45	5,9	33	10,8	7	1,5	<0,0001
Annat boende	88	11,5	25	8,1	68	14,8	0,001
Framgår ej	25	3,3	11	3,6	14	3,1	0,679

** Föräldrarna lever tillsammans eller har gemensam vårdnad

Föräldrarnas drog

	Totalt (%)	Kvinnor (%)	Män (%)
Alkohol	346 (45,2)	149 (48,7)	197 (42,9)
Opiater	146 (19,1)	56 (18,3)	90 (19,6)
Cannabis	21 (2,7)	5 (1,6)	16 (3,5)
Sedativa och hypnotika	26 (3,4)	13 (4,2)	13 (2,8)
Kokain	7 (0,9)	1 (0,3)	6 (1,3)
Stimulantia	41 (5,4)	20 (6,5)	21 (4,6)
Blandmissbruk	124 (16,2)	35 (11,4)	89 (19,4)
Missbruksdiagnos saknas och/eller enbart psykiatrisk diagnos	54 (7,1)	27 (8,8)	27 (5,9)

Insatser till barnen

Insatser	Antal	%	Kvinnor (%)	Män (%)
Föräldrastöd	31	4,1	6	2,5
Information, råd och stöd till barn	7	0,9	1,5	0,5
Barn medföljer vid besök	7	0,9	0,5	1
Familjeterapi	5	0,7	1,3	<0,5
Orosanmälan till socialtjänst	152	19,9	20	20
Inga insatser dokumenterade	563	73,6	38	62

Metod

- Datajournaler – senaste nybesök hos läkare eller motsvarande
- **Enkät till samtlig personal**
- Semistrukturerade intervjuer med 15 frivilliga patienter

Vi undrade om...

- Kunskaper om lagstiftningen
- Kunskaper om barn
- Särskilt problematiskt avseende minderåriga barn
- Behov för att kunna uppfylla lagen

Resultat - personalenkät

De som besvarade enkäten var:

○ Sjuksköterska	76 (56)
○ Läkare	22 (16)
○ Psykolog	14 (10)
○ Annat	23 (17)
○ Totalt	135

Lagstiftningen

o SoL

- o 90 % känner till lagen och de lokala rutinerna
- o Knappt 70 % anser att rutinerna följs
- o 33 % av de svarande uppger att orosanmälan ej görs då barnet inte är drabbat

o HSL 2g§

- o 90 % känner till
- o 80 % behöver utbildning

Kunskap om barn och föräldrastöd

Typ av information, råd och stöd personal vill ge till minderåriga närstående barn (N=135)

- o Info om förälders sjukdom från ett barnperspektiv (35)
- o Info om förälders sjukdom från ett vuxenperspektiv (25)
- o Hänvisa till annan verksamhet (25)
- o Avlasta skuld (5)
- o Vet inte (45)

**En tredjedel
uppger att
de saknar
kunskap!**

Största svårigheten med barnsamtal (N=72)

- o Att ge ett bra psykologiskt bemötande (21)
- o Anpassa samtalet till barnets ålder (17)
- o Saknar metoder (18)
- o Vet inte/saknar erfarenhet (16)

47 % uppger att de inte vet hur de ska prata med patienters barn!

Behov av stöd och utbildning för att följa lagen (N=95)

- Specifik utbildning och handledning (50)
- Rutiner/riktlinjer (23)
- Internt stöd (10)
- Annan organisation ska utföra uppgiften (8)
- Inget behov (4)

**4 % känner sig
redo för
uppgiften!**

Föräldra- och barn-perspektiv i arbetsituationen

- Drygt 45 % anger att samtal med minderåriga aldrig har skett
- Om minderåriga barn deltar i samtal så
  - Sker det på initiativ från patienten
  - Under ledning av förälders behandlare
- 2 svarade att det ofta förekommer att minderåriga barn bjuds in till samtal tillsammans med föräldern

Samarbetet med socialtjänsten

- En tredjedel (31 %) uppger att de aldrig får återkoppling från socialtjänsten på SoL
- 87 % önskar mer samverkan mellan socialtjänsten och BCS

Christina Scheffel Birath 2013

Metod

- Datajournaler – senaste nybesök hos läkare eller motsvarande
- Enkät till samtlig personal
- **Semistrukturerade intervjuer med 15 frivilliga patienter**

Vi undrade...

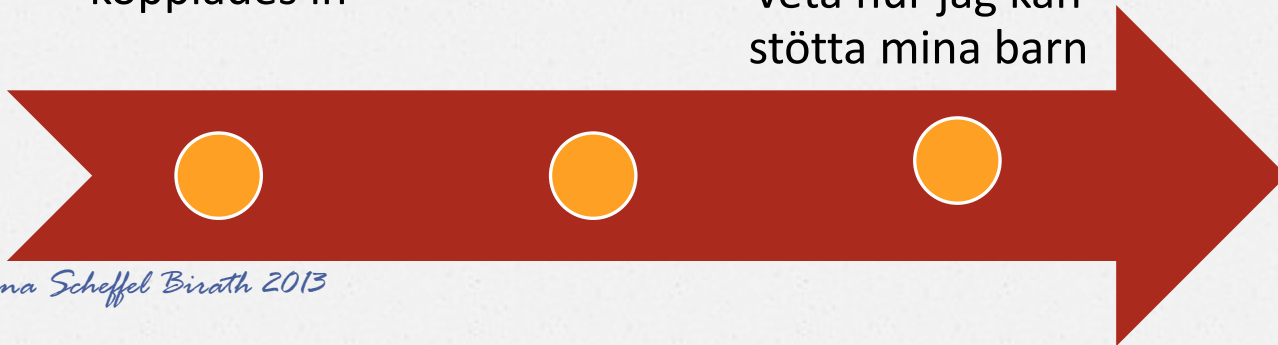
- Om patienter känner till familjens rättigheter och skyldigheter?
- Vad de anser om samarbete mellan beroendevård och socialtjänst?
- Vilken typ av stöd de anser att barn bör få?
- Om de har några råd till beroendevården?

Resultat - patientintervjuer

- o 15 patienter (9 kvinnor/6 män)
- o Egna barnens behov av HSL 2g§

Jobbigt att
socialtjänsten
kopplades in

Blev bra att få
hjälp med att
veta hur jag kan
stötta mina barn

Vilken hjälp vill du ha som förälder?

- Stöd till barnet (15)
- Stöd till förälder (13)
- Stöd till föräldrar och barn tillsammans (12)
- Ingen hjälp har efterfrågats (3)

Hur påverkas familjen av föräldrarnas missbruk

- o Föräldern orolig för barnen (11)
- o Barnen oroliga för föräldern (6)
- o Barnen känner skuld för situationen (6)
- o Barnen tar ansvar för föräldern (3)
- o Föräldern känner skuld för situationen (3)

Inställning till hjälp

Positiv

- Vågar prata med dem bättre
- Stort stöd från mottagningen

Ambivalent

- Ville inte berätta för barnen
- Fattade inte att jag behövde hjälp som förälder

Negativ

- Finns ändå inga resurser
- Barnen korsförhörs

Råd till BCS i arbetet med att nå barnen

- o Engagera föräldrarna
- o Förtroendet för behandlaren är viktigast
- o Prata med föräldrarna om praktiska saker
- o Samarbeta
- o Vi har blivit så svikna av alla att vi inte litar på någon

Utveckling

Lokal nivå

- o Från 0 till 30 barnombud sedan 2012
- o SKLs fördjupningsutbildning “Att stärka barn- och föräldraperspektiv”
- o Handlingsplan för fortsatt arbete med barn- och föräldraperspektiv

Utveckling

Lokal nivå

- o Utbildning i Föra barnen på tal
- o Lokal instruktion
- o Förbättrade journalmallar

TakeCare datajournal- ett exempel

The screenshot displays the TakeCare software interface. The main window shows a patient record for '19 121212-1212 Tolvansson Tolvan'. The left sidebar lists various document types such as 'Aktivetsplaner', 'Akutuppgifter', and 'Journaltext'. The central pane shows a list of journal entries, with the entry from '11-05-20 16:04 Läk Nybesök' selected. The right pane displays the details of this entry, including the date '2011-05-20' and a list of medical history items like 'Tidigare psykiatrisk vård' and 'Socialt nätverk'.

Journaltext - 19 121212-1212 Tolvansson Tolvan

Sida 1 av 1

Datum	Tid	Läk	Intagningsanteckning
13-05-27	11:04	Läk	Intagningsanteckning
12-06-29	09:34	Läk	Nybesök
12-05-23	11:19	Läk	Intagningsanteckning
11-05-20	16:04	Läk	Nybesök
11-05-10	16:25	Ssk	Intagningsanteckning
11-03-01	13:57	Ssk	Intagningsanteckning
09-12-10	09:46	Läk	Nybesök

NYBESÖK

Dokumentationsdatum 2011-05-20

Närvarande -

Uppgiftslämnare -

Remittent -

Tidigare vårdkontakter -

Kontaktorsak -

Psykiatrisk anamnes -

- Tidigare psykiatrisk vård -
- Tidigare neuropsykologiska test -
- Signifikanta livshändelser -
- Sömn -
- Självdestruktivt beteende -

Anamnes -

- Socialt -
- Civilstånd - Ensamstående
- Familjesituation -
- Minderåriga barn 3
- Socialt nätverk -
- Boende -

Filter på - visar journaltext där: [Ta bort](#)

Sökord = Minderåriga barn

Journalfilter (på)

- SLL (Karolinska + SLSO)
- Andra vårdgivare

BCS - Konsult-smärtt syd | Christina Scheffel Birath | 33

Start | var skrivs figurte... | Funktionsbeskrivn... | Rapport - Microso... | Information | Organisationsbes... | Take Care | 09:56

Utveckling *(forts.)*

Regional/länsnivå

- o Arbetsgrupp för regionala samrådet
- o Gemensam utbildningsatsning
- o Gemensam syn på orosanmälan
- o Inventering av utvecklingsbehov
- o Aktiviteter för att utveckla ett familjeperspektiv

Sammanfattning

Journalgenomgång

- Minst 25 % av alla patienter som besöker BCS en typisk vecka har minderåriga barn
- 1 276 minderåriga barn till 765 patienter kunde identifieras
- Ca 50% av föräldrarna/patienterna hade vårdsnaden om sina barn
- 1/5 av journalerna saknade information

Sammanfattning

Personalenkät

- Kännedom om lagstiftningen är god
- 80 % behöver utbildning för att ge information, råd och stöd
- 33 % uppger att orosanmälan inte görs då barnet inte drabbas av förälderns missbruk

Sammanfattning *(forts.)*

- 47 % uppger att de inte vet hur de ska prata med patienters barn
- **4 % känner sig redo för uppgiften!**
- 87 % önskar mer samverkan mellan socialtjänsten och BCS

Sammanfattning

Patientintervjuer

- o Alla intervjuade patienter tycker att stöd till barn ska finnas
- o 3 av 4 föräldrar känner oro för hur deras missbruk påverkar barnen

Sammanfattning *(forts.)*

Patientintervjuer

- o Patienter är positiva, negativa och ambivalenta till sjukvårdens uppdrag

- o Råd till samhället:
  1. Gör föräldrarna delaktiga
  2. Samarbeta

Slutsatser

- o Många barn kan nås via pappor med alkohol respektive opiatmissbruk
- o Bred satsning på utbildning i föräldrastöd från ett missbruksperspektiv

Slutsatser *(forts.)*

- o Patienter (föräldrar) behöver stöd för att våga ta upp oro för sina barn
- o Samverkan utifrån såväl lag som psykologiska/etiska principer

Tack!

christina.scheffel-birath@sll.se

Sårad ängel, Hugo Simberg 1903